

KYSTVERKET

Plan for opplæring i håndtering av akutt forurensning

01.05.2025

Innhold

1. Innledning	3
2. Begrepsavklaringer	3
3. Formålet med opplæringsplanen	5
4. Krav til brukerne av opplæringsplanen	5
4.1 Generelt om brukerne og deres plikter	5
4.2 Krav til aktører som tilbyr opplæring i håndtering av akutt forurensning	7
5. Struktur og innhold i opplæringsplanen	7
5.1 Generelt om struktur og innhold i opplæringsplanen.....	7
5.2 Nærmere om de ulike kursplanene.....	8
5.2.1 Grunnleggende kurs i håndtering av akutt forurensning.....	8
5.2.2 Spesialiserte kurs.....	8
6. Revisjon av opplæringsplanen	9
Vedlegg	10

1. Innledning

Kystverket er etter forurensningsloven ansvarlig for å samordne privat, kommunal og statlig beredskap mot akutt forurensning i et nasjonalt beredskapssystem. Sammen med en rekke offentlige og private aktører skal Kystverket bidra til at en hendelse med akutt forurensning blir håndtert til beste for miljøet. Denne opplæringsplanen er et viktig virkemiddel for å sikre en god og ensartet kompetanse hos de som skal håndtere en akutt forurensningshendelse på nasjonalt, regionalt eller lokalt nivå.

Opplæringsplanen erstatter «Læreplan for opplæring i håndtering av akutt forurensning» av 28. desember 2011 utarbeidet av Miljødirektoratet (da Klima- og forurensningsdirektoratet), Norsk Oljevernforening For Operatørselskaper (NOFO), Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) og Kystverket. Prosjektgruppen som har revidert planen har bestått av deltagere fra DSB Brann- og redningsskolen, NOFO, Telemark interkommunale utvalg mot akutt forurensning (IUA Telemark) og Kystverket.

Opplæringsplanen inneholder en oversikt over begreper, formål med planen, involverte aktører og hvordan opplæringen er strukturert. Vedlagt opplæringsplanen er kursplaner for spesifikke emner innen forurensningsberedskapen.

Det forutsettes at alle kurs som omfattes av opplæringsplanen avholdes i henhold til denne. Det er foreløpig ikke utarbeidet kursplaner for alle kurs, men slike er under arbeid og vil føyes til listen ved ferdigstilling, se vedlegg. Den generelle delen skal likevel følges.

2. Begrepsavklaringer

I denne opplæringsplanen benyttes følgende begreper for de ulike kompetansebyggende aktivitetene:

Kurs

Et kurs er en organisert opplæring eller undervisning som har som mål å gi deltagerne ny kunnskap eller nye ferdigheter innen et bestemt emne. Kurs kan variere i lengde, form og

innhold, og kan gjennomføres fysisk med kursinstruktør til stede, digitalt eller som en kombinasjon av disse.

Trening

Trening er øvelse for å styrke ferdigheter (også kalt ferdighetstrening). Trening består av planlagte og systematiske aktiviteter der målet er å bruke kunnskap i praksis slik at ferdighetene blir automatiserte, trygge og effektive.

I opplæringsplanen er treningsaktivitetene lagt opp slik at deltakerne skal trene på konkrete praktiske arbeidsoppgaver eller teknikker (eksempelvis bruk av dataverktøy og beredskapsplaner eller praktisering av rutiner, eller oppgaver knyttet til beredskapsressurser/-materiell) uten de omkringliggende stressende faktorene som en øvelse kan medføre.

Treningen skal legge grunnlaget for deltakelse i øvelser, hvor det forutsettes at man innehar nødvendige kunnskaper og ferdigheter innen sin beredskapsrolle før man går inn i en øvelse.

Øvelse

Øvelse er en realistisk gjennomføring av det man har trent på. Øvelse kan være en metode for å teste eller evaluere en etablert beredskap.

Opplæringsplanen tar utgangspunkt i, og benytter, [veiledningsmateriale utarbeidet av DSB](#) for øvelser. Veiledningsmaterialet beskriver ulike typer øvelser, med stor variasjon i hva som kreves av innsats og ressurser for planlegging og gjennomføring. De mest vanlige er:

- funksjonsøvelse (øve egne roller og funksjoner)
- diskusjonsøvelse (gruppegjennomgang av et scenario for å diskutere håndteringen av dette)
- spilløvelse (kombinasjon av funksjonsøvelse og diskusjonsøvelse)
- fullskalaøvelse (øvelse der man trener som om det var en reell hendelse)

Alle aktører med ansvar innenfor beredskap mot akutt forurensning forutsettes å gjennomføre øvelser regelmessig for å sikre at de oppfyller egne beredskapskrav, og med dette bidrar til at den samlede nasjonale beredskapen fungerer best mulig.

3. Formålet med opplæringsplanen

Planen for opplæring i håndtering av akutt forurensning skal bidra til å oppfylle forurensningslovens krav når det gjelder beredskap og aksjoner mot akutt forurensning ([jf. forurensningsloven kapittel 6](#)). En velfungerende forurensningsberedskap forutsetter personell med tilstrekkelig kompetanse. Kompetansebyggende aktiviteter gjennomføres i privat, kommunal og statlig regi, både som kurs, trening og øvelser.

Kystverket skal samordne privat, kommunal og statlig beredskap i et nasjonalt system, og har derfor en interesse i at kvaliteten til de kompetansebyggende aktivitetene som gjennomføres er tilfredsstillende for å sikre en effektiv og god nasjonal beredskap mot akutt forurensning.

Opplæringsplanen skal fungere som et rammeverk for all opplæring innen håndtering av akutt forurensning i Norge, uavhengig av hvem som står for gjennomføringen.

Forurensningslovens bestemmelser om beredskaps-, bistands- og aksjonsplikt, samt eventuelle særskilte krav til beredskapen, ligger til grunn for opplæringen.

Opplæringsplanen skal sikre en ensartet kompetanse innen håndtering av akutt forurensning og at opplæringen holder forsvarlig kvalitet.

Mottakere av opplæring vil være personer som er tilordnet en rolle i håndtering av akutt forurensning. Krav til forkunnskaper for å kunne delta i opplæringen blir beskrevet i den enkelte kursplan.

4. Krav til brukerne av opplæringsplanen

4.1 Generelt om brukerne og deres plikter

Planen skal følges av private, kommunale og statlige aktører som tilbyr opplæring.

Private aktører

Den som driver virksomhet som kan medføre akutt forurensning, skal sørge for en nødvendig beredskap for å hindre, oppdage, stanse, fjerne og begrense virkningen av forurensningen. Større virksomheter som kan medføre akutt forurensning er underlagt særskilte krav til beredskap mot slik forurensning vedtatt av Miljødirektoratet eller

statsforvalteren, og skal ha beredskapsplaner basert på miljørisikoen virksomheten representerer. Virksomheter som har beredskaps- og aksjonsplikt ved akutt forurensning som følge av egen virksomhet, har også bistandsplikt når stat eller kommune aksjonerer.

Kommuner/IUA-er

Kommunene skal sørge for nødvendig beredskap mot mindre tilfeller av akutt forurensning som kan inntreffe eller medføre skadevirkninger innen kommunen, og som ikke dekkes av privat beredskap. Samtlige norske kommuner samarbeider om beredskapen gjennom interkommunale beredskapsregioner ledet av interkommunale utvalg mot akutt forurensning (IUA). Kystverket stiller krav til kommunene om beredskap mot akutt forurensning etter forskrift om kommunal beredskap mot akutt forurensning.

Staten

Kystverket har ansvar for å samordne privat, kommunal og statlig beredskap mot akutt forurensning. Videre har Kystverket beredskap overfor større tilfeller av akutt forurensning eller fare for akutt forurensning som ikke er dekket av privat eller kommunal beredskap.

DSB Brann- og redningsskolen (BRSK), er en del av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB). BRSK har i oppgave å utdanne personell til landets brann- og redningsvesen og nødmeldesentraler. BRSK tilbyr et bredt utvalg av kurs i brannbekjempelse, redning, brannforebygging, nødalarmering, beredskap mot akutt forurensning, akutt forurensning og ledelse.

DSB Kurssenteret i Heggedal i Asker kommune tilbyr kurs og kompetanseheving langs hele spekteret fra forebygging til håndtering av akutt forurensning. Kursdeltagerne kommer fra offentlig, privat og frivillig sektor. Det gjennomføres kurs og metodetrening innen tema som risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS), øvelsesplanlegging og krisehåndtering. Kurstilbudet består av digitale kurs og oppmøtekurs.

4.2 Krav til aktører som tilbyr opplæring i håndtering av akutt forurensning

De som tilbyr opplæring innen håndtering av akutt forurensning skal sørge for at opplæringen foregår i samsvar med denne opplæringsplanen.

Aktuelle læresteder må sikre at instruktører er kvalifisert for å gjennomføre opplæring innen akutt forurensning, og at de følger opplæringsplanen.

Aktuelle læresteder må ha tilfredsstillende fasiliteter og utstyr for å kunne gjennomføre kursene i henhold til målene i opplæringsplanen. Under opplæringen må aktørene sørge for å ivareta kursdeltakernes sikkerhet og deres personopplysninger etter relevante lover og regler.

Lærestedet skal ha oversikt over gjennomførte kurs, treninger og øvelser, gi tilgang til informasjonen til deltagere som etterspør dette, samt utstede deltagerbevis.

De som ønsker å tilby opplæring innen akutt forurensning må fylle ut vedlagte egenerklæringsskjema hvor det forsikres om at de krav som fremgår over er ivaretatt, og at Kystverket gis anledning til å besøke institusjonen og overvære opplæringen om ønskelig.

5. Struktur og innhold i opplæringsplanen

5.1 Generelt om struktur og innhold i opplæringsplanen

I opplæringsplanen er det etablert to nivåer av kurs:

Nivå 1: Grunnleggende kurs i håndtering av akutt forurensning

Nivå 2: Spesialiserte kurs

Kursplanene inneholder en beskrivelse og anbefaling av hvilke temaer kurset skal berøre, hvilken målgruppe kurset er rettet mot, læringsutbytte kursdeltakeren skal oppnå, undervisnings- og arbeidskrav, samt eventuelle vurderingsformer som praktiseres etter endt kurs. Kursplanene ligger vedlagt opplæringsplanen.

En effektiv og god beredskap mot akutt forurensning krever at de involverte aktørene har kunnskaper, ferdigheter og holdninger som gjør dem i stand til å fylle den rollen de er

tiltenkt. Læringsmålene omfatter derfor både kunnskapsmål, ferdighetsmål og holdningsmål.

Håndtering av akutt forurensning er i hovedsak en praktisk aktivitet, og opplæringen kan med fordel være praktisk innrettet. Trening og øvelser utgjør derfor en viktig del av opplæringen.

5.2 Nærmere om de ulike kursplanene

5.2.1 Grunnleggende kurs i håndtering av akutt forurensning

Målet med det grunnleggende kurset i håndtering av akutt forurensning er å gi basiskunnskap til personell som skal delta i aksjoner mot akutt forurensning. Etter fullført kurs skal deltakerne ha kunnskap om organisering, oppgavefordeling, ansvar og myndighet innen beredskap og aksjoner mot akutt forurensning og kunne etterleve gjeldende HMS-regelverk under aksjoner. Kurset tilbys som e-læringskurs¹.

Det er en forutsetning å ha gjennomført det grunnleggende kurset senest i løpet av de siste to årene, for deltakere som skal gjennomføre de øvrige kursene i planen. Kurset kan i tillegg være nyttig som repetisjon dersom en ikke jobber med akutt forurensning daglig og er påmeldt til et av de øvrige kursene. Forut for de øvrige kursene i opplæringsplanen anbefales det at deltakerne to-tre uker før kurset gjennomfører grunnleggende kurs, slik at lærestedet slipper å bruke tid på basiskunnskaper under gjennomføringen av de øvrige kursene.

5.2.2 Spesialiserte kurs

Målet med spesialiserte kurs (nivå 2-kurs) er å gi opplæring i særskilte emner som personellet trenger kompetanse i for å kunne gjennomføre de spesialoppgaver som de blir tildelt i aksjoner. Eksempel på dette er kurs i stabstjeneste. Formålet med stabskurset er å lære deltakerne hvordan det er å jobbe i stab, herunder de forskjellige rollene i staben. Stabskurset skal dekke kompetansebehovet for personell som skal utføre stabsarbeid på alle nivå innenfor akutt forurensning. Andre kurs kan være kurs i teigledelse, kurs i innsatsledelse på sjø og kurs i strandrensing. Utfyllende beskrivelse av alle kurs fremgår av de aktuelle kursplanene.

¹ E-læringskurset er under utarbeidelse i 2025.

6. Revisjon av opplæringsplanen

Kystverket vil gjennomføre revisjon av plan for opplæring og kursbeskrivelsene ved behov. Endringsforslag kan meldes til Kystverket på e-post til post@kystverket.no. I emnefeltet kan det skrives "Kystverket miljøberedskap – forslag til revisjon av opplæringsplanen".

Vedlegg

Nivå 1: Grunnleggende kurs

Vedlegg 1: Grunnleggende kurs i håndtering av akutt forurensning

Nivå 2: Spesialiserte kurs²

Vedlegg 2: Kurs i innsatsledelse sjø

Vedlegg 3: Kurs i teigledelse

Vedlegg 4: Kurs i stabstjeneste

Vedlegg 5: Kurs i helse, miljø og sikkerhet

² Ytterligere spesialiserte kurs er under arbeid og tilføyes listen ved ferdigstilling.